Panel düzenleyicileri birbirinden çok farklı profillere sahip düşünce sahiplerini biraraya getirerek bir think-thank tarzında Kürd düşünü ve tarih bilinci oluşturma amacı ile hazırlık ve faaliyetler yapılıyor. Düşünmeye, araştırmaya ve tartışmaya dayalı, barışçıl ve sorumlu diyalog çağrısı ile keskin tarafları bastırmadan tartışmaya davet ediliyor. Kolonyal bir kültürün ifadesi olsa da Sezai Karakoç'un: 'Kürdler kilit taşıdır' söylemi bir tarihçinin 'Ortadoğu'nun 11-12. Yüzyıllarını bilirseniz bugünü anlama imkanınız çoğalır' söylemi meselenin temel olmasını daha da netleştiriyor. 'Tamamlanmamış' Ortadoğu devletlerine göre daha tamamlanmış duran Kürdi durum aynı zamanda bir hukuk ve yargı sorunu olarak gündemde duruyor. **Bu mesele hukuk üretecek şekilde** tart
ışılacak duruma gelinceye kadar varlığını ve çözümsüzlüğünü sürdürecek.

Bu faaliyetleri sadece Kürdi alanı değil tüm tarafları dil ve kavramsal olarak kapsayacak şekilde yürütmek gerek. Buradan hareketle bir açılıma gidilmeli. 'Kürd bilgisi' hem bir gelecek alan hem de 'endüstriyel' bir alan durumunda. Bunu Kürdi çözüme evirecek bir altyapı ve güçle yürütmek gerekmekte.

Endüstriel alan haline gelmesi itibarı ile, geniş toplulukların ihtiyaçlarını karşılayan, üreten, dağıtan ve paylaştıran, anlam dağıtan tüketimi de belirleyen modeller, bunun üretimi aynı zamanda ekonomik, kültürel ve entelektüel iktidarın kurulması planı ile hareket edilmelidir.

Hukukcu Dr. Orhan Gazi Ertekin ve Dr. Deniz Çiftçi katılımı ve Cansu Caner moderatörlüğünde Londra Britanya Alevi Federasyonu'nda gerçekleşen panelde konu bu başlık ve girişteki düşünce çerçevesinde gerçekleştirildi. Oldukça ayrıntılı ve farklı biçimlerde yaklaşımla yapılan tartışma ve sorularla gerçekleşen panel yukarıdaki anlayışı yerleştirme ve yaygınlaştırma amacı ile yapılan bir seri panel ve etkinliklerin devamı niteliğinde.

Ana fikir olarak Kürd milli meselesi, siyasi-ideolojik, dini, inanç veya felsefi bir sorun değildir. Kürd Milli Meselesi, dil serbestliği, insan hakları, doğa hakkı alınması, tanınması korunması meselesi de değildir. Kürd Milli Meselesi, Kürd sorunu, Kürd meselesi de değildir. Kürd Milli Meselesi bir toprak sorunudur. Her anlamda işgal edilmiş parçalanmış ve yok sayılmış bir toprak, Vatan meselesidir. Geri kalan tarif edilmeye çalışılan tartışmalar bu toprak hakkının geri alınması, sahiplerinin temsili vatana sahip çıkma ile bağlantılı alt sorunlardır. Dünyanın çeşitli

yerlerinde çeşitli zamanlarda işgal ve işgale karşı milli direnişlerde, bağımsızlık savaşlarında tanımlama ve çözümler ‘sorun’ gibi değil de milli, toprak hakimiyeti tarzında değerlendirilmiştir. Örnekler vatanı işgalden kurtarma temellidir. Ayrıntılı iç tartışmalar toprak bütünlüğü temelinde ele alınmıştır. Klasik söylemin aksine Kürd milleti ve milli sahiplenme, ‘kavram öncesi kavram’ biçiminde:

1200 yıllarında Selahaddin Eyübi mektubuna: ‘ ben Kürd Selahaddn ‘ diye başlar,

1600 yıllarında Şerefname’de Şerefxan; millet tanımlaması ile ayrıntılı sunum yapar,

1700 yıllarında Ahmede Xani, ‘milletimiz’ kavramını kullanır.

Modern dönemlerin başlangıcında Şeyh Ubeydullah Nehri ‘Bağımsız Milli Kürdistan’ için orta Kürdistan’ın büyük bir bölümünü işgalcilerin kontrolünden çıkarmıştır. Buradan hareketle denilebilir ki, Kürd milli tanımlaması yeni dönemde siyasi tanımlamalardan en az 500 yıl önce yapılmıştı. Kabaca bu verilerden hareketle bugünkü tartışmalarda anlaşılacağı gibi, Türkiye, Ortadoğu ve Kürdistan’da yeni oluşum ve dinamiklerin üzerinde durulması gerekir. Geleceği ve meselelerin çözümünü de başta Kürd işgal sorununada buradan bakılmalıdır. Kürd Milli meselesinde, çözümün temeli Kürd milletinin , Millileşmesinde bütünlüklü üst Kürd milli düşüncesinin oluşturulmasında geçmektedir. Bu dönem ideolojik veya dini-inanç-felsefi tartışmaların ötesinde milli olmak zorunluluğu vardır. Yeni çözüm dönemi üst milli düşünce ile mümkündür.

Orhan Gazi Ertekin konuşmasına önemli bir belirleme ile başladı; Kürd meselesi ve yargı-hukuk, adlandırma Kürd meselesi adı ile kalırsa, mesele olarak kalmaya devam eder. Bu edilgen bir adlandırmadır, pasif içe dönük bir adlandırmadır. Doğru bir adlandırma değildir. Böyle adlanırsa sorun devam eder. Bu meseleye yaklaşımda meşrutiyet önemlidir. İlişkileri eşitliğe taşımak hukukun görevidir. Hukukun temsili hakimin görevi eşitsizliğe cevap olmaktır. Eşitsizliği eşitliğe taşımak gerekmektedir. Hukuk içerisinde tartışılacak bir konu değildir. Bölge hukuktan farklı olarak kendi içinde hukuk oluşturmalı, bunu nasıl, hangi temelle, anayasa ile yapılacağı tartışılmalı. Yeni bir yol oluşturulmalıdır.Gelenekler güç ilişkileri gözönünde bulundurulmalıdır. Kürd çözümü de hukuk içerisinde ele alınır. Mesele olarak zaten eşit değildir, başlarken farklı başlanmış oluyor. Kürd meselesinin çeşitli boyutları vardır. Ortadoğu Hukuku: Ortadoğunun inşası ile doğrudan alakalıdır. Türkiye’de Kürd meselesi ve hukuk, etnik kültürel, hak meselesi, endüstriyel bir mesele, herkesin kendi anlam düşüncesini dayatma yayma alanı, herkes bu tartışma alanlarını kendine göre yapmak istiyor. Ayrıca ideolojik bir bakış vardır. Ortadoğu Batı

merkezli bir tanımlamadır. 19 yy.-20 yy. da inşa edilen Ortadoğu tanımlaması birazda sorunun tanımlanmasıdır. Kürdler bir millettir. Kendi içerisinde de farklılıkların bölgelere göre biçim alması doğaldır. Bu farklılıklar zenginliktir. Farklı bir anayasa geliştirilmeli, yeni bir toplumsal sözleşme olmalı. Yeni bir hukukla Ortadoğu'da Kürdler bir yenilik oluşturabilir. Belki de bütün bölgedeki sorunu çözer. Devlet bir korku sistemi ile meseleye yaklaşmıştır.

Bölgede Kürd talepleri bütün talepler gibi kriminal bir alan haline getirildi. 'Mustafa Ongan referansı ile'; 1878-1897 Türk-Irak sınırı belirlemesi, İngilizler, Rusların yayılmasını engellemek için sınırın oluşmasına müdahale edildi. Kürdler, İngilizler Kürdistan'ı ikiye ayırmış; hukuk ve yargı ilişkisini anlamak için bu parçalayıcı kuruluş sürecini anlamak gerek. Değilse anlamak imkansızdır. Türkiye'de hukuk nasıl inşa ediliyor. İran, Arap milliyetçiliğinde olduğu gibi Türklük üzerinde kurulmuştur. Türkçülük tarafından inşa edilmiştir. Bu anlayış yapay ve tarihi referansları zayıftır. Dışarıdan zorlanan-yüklenen bir tartışma olmuş Türklük buradan hareketle farklı etnik, kültürel istekleri kriminalize etmiştir.

Deniz Çifçi ise konusu olan yeni Aktörler üzerinde değerlendirmelerini, yaptığı saha çalışmaları ve örneklemeler üzerinde referanslarla birlikte sundu. Konuşmasındaki önemli başlangıç; 38 yıl önce Türklerle yaşar mıyız tartışmasının şimdi Kürdler beraber yaşayabilir mi durumuna geldiğini, böylesi bir tartışma yaşandığını söyleyerek başladı. Ortak kamusal alan içerisinde değerleri kendi içinde yaşayan İslamcı Kürdler, Aleviler Kürd Milli Bilinci ile bakarak anlamamız gerektiğini vurguladı. Oluşan Kürdi alanlarda Güney Kürdistan dahil ortak bir paylaşımcı alan oluşturulduğu üzerinde duruldu.

Kürd sorunu nasıl, hangi platformlarda tartışılmalı? Bu platformlarda tartışma bize bir bakış açısı sunar. Kürd sorunu sınırlı haklar temelinde bir-iki gruba dayanarak yapılıyordu. Şimdi kavram ve aktörler çoğaldı. Sol dışında, Kürd İslamcılar, Aleviler vb aktörler işin içinde. Tartışma ve süreç farklı bir mecraya taşındı. Süreç, tartışma ve soruna yaklaşım Kürd gerçekliğinde de olduğu gibi çok aktörlü bir hale geldi. Saha araştırmaları da beni bu sonuca götürdü. Çeşitli kanat ve tarikatlarda İslamcı Kürdler hem Kürdi hem de ortak Kürd vatanı temelinde düşünce ve pratikler geliştiriyorlar. Belirli güç ve örgüt-yapılanmaları da bulunmaktadır. Belirli bir etkinliğede ulaştıkları söylenebilir.

Tabi bu sürece Rojava'yı da katmak gerekir. Artık Rojavasız bir Kuzey çözümü düşünmek zor. Kobani direnişi sonrası böylesi bir ideolojik çerçeve oluştu. Buda milli bir ruha dönüştü. Birkaç alt başlıkla; demokratik özerklik, kültürel haklar, bağımsızlık, özerklik ve federasyon temelli çözüm düşünceleri var. Her inanç ve düşüncedeki yapılar kendi duruşuna göre de Kürd meselsine böylesi çözümle yaklaşmaktalar. Genel olarak ise Kürdler aktör dışında oluşan milli bilinçten hareketle kalıcı bir çözüm istiyorlar. Kürd islamcılar alandaki yeni güçlenen aktörler

olarak da daha çok Kürd Milli haklarından yana tavır geliştiriyorlar.

Bahsedilen aktörler Kürd sosyolojik gerçekliğidir ve bu aktörler ile tüm sosyal kurumlar göz önünde bulundurulmalıdır. Çok aktörlü bir sorun var çözümü de çok aktörlü olmak zorundadır. Önemli olan milli birlik ve çıkarlar çerçevesinde yaklaşmaktır.

Panel sorularla devam etti ve Orhan Gazi Ertekin, aslında bütün konuşmanın özeti sayılabilecek bir soruya verdiği cevap aynı özet niteliğinde oldu: Kürdlerin yaşadığı bölgede yargı karşılığını bulmadı. Amerika hukuk benzetmesi ile devam edilebilir. Amerikan hukukunda önce ayrımcılık kabul edildi, sonra bunun hukuki olmadığı yenilenmesi gerektiği aynı çevreler tarafından tartışıldı ve oluşturuldu. Türkiye yargısı, insan hakları, kimlik, kültürü ıskalamıştır. Türk yargısı bu anlamda milli bir yargıdır. Geri kalanları dışarıda bırakmıştır.

Deniz Çifçi ise gelen sorulara ise: Kürdistan'da bir statü talebi var. Tartışılan işgal edilmiş topraklardan güçlerin kovulması, çeşitli formlarda bağımsızlık talebi var. Mesele Kürdistan meselesi olarak tartışılmalı.

Aleviler üzerinde, alevi felsefesi gözönünde bulundurularak tartışılmalı. Demokratik eşitlik, hukuk çerçevesinde bakılmalı. Alevi sosyolojisi çözümde dikkate alınmalı.

Özerkliğin ideolojisi olamaz, her çevreden milli bakış temel alınmalı, uluslararası aktörler gözünde bulundurulmalı, bu güçlerde dikkate alınmalı.

Bu tarzda soru-cevap ve tartışmalarla panel sonlandı.